

Wioletta Husar

Uniwersytet Zielonogórski

¿CATALUÑA COMO UN ESTADO? ROZWAŻANIA WOKÓŁ SECESJI KATALONII

Celem niniejszego artykułu jest wskazanie czynników sprzyjających oraz utrudniających realizację roszczeń secesyjnych Katalonii. Ponadto podjęto próbę odpowiedzi na pytanie: czy istnieje realna szansa oderwania się wspólnoty autonomicznej od Hiszpanii? Nakreślenie teoretycznego bilansu zysków i strat dla Katalończyków w przypadku secesji pozwoli na podjęcie próby prognozy co do przyjęcia potencjalnych rozwiązań problemu. Analiza została oparta na literaturze oraz badaniach empirycznych.

Ostatnie dekady wskazują wyraźnie, że newralgicznymi czynnikami, warunkującymi kwestie stabilizacji/destabilizacji aglomeratu państw europejskich, będą: decentralizacja, regionalizmy, migracje, a przede wszystkim dążenia separatystyczne. Narody, które nie mają własnych państw, coraz wyraźniej wysuwają roszczenia poszerzenia autonomii czy utworzenia samodzielnego organizmu państwowego. Część badaczy wymienionych zjawisk wprowadziła do obiegu naukowe kategorie: „quasi-państwa” bądź „państwa de facto”, choć nie *de iure*¹. Wiele państw na świecie, zwłaszcza o barwnej mozaice narodowościowej, boryka się z tendencjami odśrodkowymi. Sytuacja kryzysowa jest doskonałym bodźcem do uaktywnienia się radykalnych ugrupowań, szafujących populistycznymi hasłami wyzwolenia się spod jarzma „ciemieży”², które padają na żyzny grunt w sytuacji starcia z problemami współczesności³. Przykładem jest korelacja kryzysu gospodarczego z tendencjami niepodległościowymi Katalończyków w Hiszpanii.

¹ M. Kosienkowski, *Quasi-państwo w stosunkach międzynarodowych*, „Stosunki Międzynarodowe – International Relations” 2008, nr 3/4, t. 38, s. 151-162.

² Zob. M. Myśliwiec, *Populizm w koncepcjach politycznych Katalońskiej Lewicy Republikańskiej (ERC)*, [w:] *Populizm na przełomie XX i XXI wieku. Panaceum czy pułapka dla współczesnych społeczeństw?*, red. M. Marczevska-Rytko, Toruń 2006, s. 298-301.

³ Por. M. Marczevska-Rytko, *Populizm*, [w:] *Polityka – ustrój – idee. Leksykon politologiczny*, red. M. Chmaj, Lublin 1999, s. 283.

Czynnikami przyczyniającymi się do nasilenia konfliktów, zwłaszcza natury etnicznej, jest wzrost świadomości narodowej oraz popularyzacja prawa narodów do samostanowienia. Tożsamość narodowa została pobudzona m.in. dzięki narodom „wyzwolonym”⁴.

Zakończenie II wojny światowej, a później zimnej wojny sprawiło, że Europa stała się płaszczyzną ścierania dwóch w dużej mierze antyetycznych zjawisk, tj. integracji i dążeń niepodległościowych narodów. Paralelnie do procesu integracji w ramach UE przebiega zjawisko regionalizacji. Jest to ważna kwestia w odniesieniu do przyszłego kształtu Europy, gdzie istotną determinantą staje się wzrost znaczenia regionów i aspiracji ich mieszkańców⁵. Regionalizacja jest częściowo pokłosiem działań decentralistycznych państw. Niemniej jednak wzrastająca pozycja ekonomiczna, prawna i społeczna pobudziła regiony do stawiania się w roli samodzielnych podmiotów na arenie międzynarodowej.

Doszło zatem do zmiany znaczenia współczesnego państwa, wygenerowanej przez UE jako konstruktora „alternatywnej rzeczywistości politycznej”, która *a natura rei* rozmyła narodowy kontekst państwa⁶. Renesans terytorializmu przyczynił się do aktywizacji resentymentów i aspiracji terytorialnych, synchronicznie z pobudzeniem świadomości grup narodowych. Może to skutecznie zachwiać uniwersalną ideą suwerenności oraz zreorganizować zasady podziału dóbr publicznych, których dysponentem było państwo suwerenne⁷. Wobec tego dochodzi do ugruntowania i izomorfizacji terytorialnych struktur, a także konstrukcji ich nowych granic podziału.

Po upadku reżimu frankistowskiego i rozpoczęciu demokratycznej transformacji oraz akceleracji procesów integracyjnych w ramach UE, w Hiszpanii odżywiają tendencje secesjonistyczne godzące w jedność monarchii. Przejawiają się eskalacją ekspozowania swojej „odmienności” wobec pozostałych wspólnot oraz w niepodległościowych postulatach partii o charakterze kontrakulturacyjnym⁸, przede wszystkim w Kraju

⁴ Np. uzyskanie „kontrolowanej niepodległości” przez Kosowo. Albańczycy swoje aspiracje opierali przede wszystkim na prawie narodów do samostanowienia, które traci na znaczeniu w związku z imperatywnym charakterem integralności terytorialnej państw. Pomimo to ich dezcyderaty w dużej mierze zostały zrealizowane. Zob. <http://www.europeistyka.uj.edu.pl/documents/3458728/84b381a4-5a69-430f-a66d-8e107a349859> [dostęp: 11.06.2014].

⁵ Por. J. Jaroszyk, *Idea Wspólnego Europejskiego Domu a egoizmy narodowe i regionalne: przykład Hiszpanii*, „Środkowoeuropejskie Studia Polityczne”, red. J. Sobczak, Poznań 2008, nr 2, s. 289.

⁶ Por. S. Bartolini, *Restructuring Europe. Centre formation, system building and political structuring between the nation state and the European Union*, Oxford University Press 2005, s. 381.

⁷ Por. R. Wiszniowski, *Przełomy państwa współczesnego. Przypadek Szkocji i Katalonii*, Warszawa 2013, s. 32.

⁸ Należy do nich zaliczyć Baskijską Partię Nacjonalistyczną i Katalońską Lewicę Republikańską, zob. R. Bäcker, *Międzwojenny eurazjatyzm. Od intelektualnej kontrakulturacji do totalitaryzmu?*, Łódź 2000, s. 12.

Basków czy Katalonii, która stała się jaskrawym przykładem współwystępowania konfliktowych zjawisk: euforii emanacji tożsamości i omnipotencji państwa.

Ustalenia terminologiczne

Podjęcie analizy w prezentowanym zakresie obliguje do uprzedniej konceptualizacji podstawowych terminów. Secesja rozumiana jako odłączenie się części ludności danego państwa, zamieszkującego określone terytorium, w celu proklamacji niepodległego państwa lub przyłączenia się do innego, istniejącego już organizmu państwowego⁹, pomimo że jest zjawiskiem endogenicznym, z definicji nie ma charakteru destrukcyjnego i zabarwienia pejoratywnego. Niemniej brak akceptacji takiego podziału którejsz z zainteresowanych stron może pobudzać do konfliktów wewnętrznych o charakterze narodowo-wyzwoleńcym.

Autonomia, która oznacza „stanowienie swoich własnych praw” lub „samorządność”, pierwotnie odnosiła się do państw oraz sprawowania władzy¹⁰. Autonomia terytorialna/regionalna zaś jest terminem publiczno-prawnym i zakłada ograniczenie wpływów władz centralnych na płaszczyźnie, które leżą w gestii władz lokalnych reprezentujących daną część państwa, której mieszkańcy określają się mianem odrębnego narodu lub mniejszością narodową. Przy czym region¹¹ rozumiany jest tu za R.M. Czarnym jako przestrzeń charakteryzująca się cechami odmiennymi od innych obszarów¹². Powstaje w ten sposób organizm na wzór quasi-państwa, który nie ma atrybutów właściwych państwu, m.in. pełnej suwerenności¹³.

Jak podkreśla Jan Iwanek, autonomia terytorialna nie jest synonimem samorządu ani rozwiązaniem o charakterze federalnym, gdyż w przeszłości była stosowana zarówno w ustrojach federalnych, jak i unitarnych¹⁴. Zgodnie z interpretacją Hiszpańskiego Trybunału Konstytucyjnego: „Autonomia jest władzą ograniczoną, nie oznacza suwerenności, gdyż każda wspólnota stanowi część całości. Nie może pozostawać w konflikcie z zasadą jedności”¹⁵. To, co odróżnia współczesną autonomię terytorialną od

⁹ Por. <http://www.stosunkimiedzynarodowe.info/haslo/secesja> [dostęp: 13.06.2014].

¹⁰ Por. S. Szatkowski, *Autonomia pacjenta*, „Etyka” 1998, nr 31, s. 169.

¹¹ Zob. *Region i regionalizm w socjologii i politologii*, red. Z. Rykiel, Rzeszów 2012, s. 15-30; Z. Chojnicki, T. Czyż, *Region i regionalizacja w geografii*, [w:] *Region, regionalizm – pojęcia i rzeczywistość*, red. K. Handke, Warszawa 1993, s. 30-33.

¹² Por. R.M. Czarny, *Regionalizm w stosunkach międzynarodowych 1945-1975. Aspekty polityczno-prawne*, Kielce 1986, s. 19.

¹³ Por. lorcan.konarski.fm.interia.pl/autonomia.doc [dostęp: 20.05.2014].

¹⁴ Por. J. Iwanek, *Współczesne rozumienie autonomii terytorialnej, Społeczeństwo wobec problemów transformacji i integracji*, red. J. Liszka, Ustroń 2000, s. 173.

¹⁵ Por. Wyrok 4/1981 z 2 lutego 1981, „Bioletin de Jurisprudencia Constitucional BJC”, nr 1, s. 7.

tej z przeszłości, to jej nowe zastosowanie i uzasadnienie oraz następstwo w postaci powstania „państwa regionalnego”¹⁶.

W kontekście problematyki katalońskiej istotne znaczenie ma tożsamość narodowa, która jest „[...] rezultatem długiego procesu ewolucji historycznej, wyrażającej się we wspólnych koncepcjach, podzielanych doświadczeniach, wspólnym etnicznym pochodzeniu, języku, kulturze i zwykle wspólnej religii”¹⁷. Tożsamość narodowa ewoluje ku stałości¹⁸ i wiąże się z pragnieniem stanowienia odrębnego narodu, który utworzy suwerenne państwo. Kwestią istotną są stereotypy, gdyż – jak zauważa J. Błuszkowski – tożsamość narodowa kładzie podwaliny pod egzystencję narodu jako samodzielnego bytu społecznego. Odzwierciedla swoją tożsamość w postaci autostereotypów, czyli postrzegania wewnętrznego, budującego obraz własny, które jest ściśle związane z postrzeganiem zewnętrznym tożsamości innych narodów, a konsekwencją zaś – wytworzenie ich heterostereotypów¹⁹.

Narody dążące do uzyskania niepodległości generują ruchy nacjonalistyczne. Nacjonalizm²⁰ stanowi „poczucie przynależności narodowej, świadomości narodowej czy ideę narodową”²¹. Można przyjąć za B. Anderson, iż jest on czymś wtórnym w stosunku do narodu, wyrazem świadomości narodowej, gdzie naród tworzy wyobrażona wspólnota polityczna, która jest ograniczona i suwerenna²². Nacjonalizm to pojęcie bardzo szerokie. Duża liczba oraz względna rozbieżność nacjonalizmów powoduje, że często mówi się nie o nacjonalizmie, a o nacjonalizmach. W granicach państwa hiszpańskiego współistnieją np. ogólnohiszpański nacjonalizm państwowy, separatystyczny etnonacjonalizm baskijski, kataloński oraz mniej radykalny galicyjski. Wewnętrzne zróżnicowanie wynika z rozlicznych koncepcji narodu, bogactwa ideałów politycznych, z którymi jest związany, a także niejednorodnych warunków rozwoju.

¹⁶ Zob. M. Domagała, J. Iwanek, *Państwo lokalne, państwo regionalne*, [w:] *Polityka: przedmiot badań i formy jej przejawiania się*, red. P. Dobrowolski, M. Stolarczyk, Katowice 2000.

¹⁷ S. Huntington, *American Politics. The Promise of Disharmony*, Cambridge 1981, s. 60.

¹⁸ Por. T. Edensor, *Tożsamość narodowa, kultura popularna i życie codzienne*, Kraków 2004, s. 95-136.

¹⁹ Por. J. Błuszkowski, *Stereotypy a tożsamość narodowa*, Warszawa 2006, s. 89-117.

²⁰ Zob. E. Gellner, *Narody i nacjonalizm*, Warszawa 1991; C. Calhoun, *Nacjonalizm*, Warszawa 2007; A.D. Smith, *National Identity*, Londyn 1991.

²¹ Za: M. Manowska, *Nacjonalizm w Hiszpanii. Katalonia i Kraj Basków – dwie drogi do niepodległości*, Warszawa 2010, s. 8.

²² Por. B. Anderson, *Wspólnoty wyobrażone. Rozważania o źródłach i rozprzestrzenianiu się nacjonalizmu*, Kraków 1997, s. 18. Inne stanowisko prezentuje Ernest Gellner, który uważa, że to nacjonalizm przyczynił się do powstania narodów, zob.: E. Gellner, *Thoughty and Change*, Londyn 1964, s. 169.

Specyfika wspólnoty autonomicznej Katalonii

Katalonia leży w północno-wschodniej części Półwyspu Iberyjskiego, graniczy z Francją i Andorą oraz Aragonią i Walencją. Do historycznej Katalonii należą tzw. Katalonia Północna oraz Lliwia – katalońska eksklawa. Jej specyfikę ugruntowuje wiele elementów: powiązanie historycznego i kulturowego dziedzictwa, dogodne położenie, sprzyjający klimat, środowisko obfitujące w bogactwa naturalne, oddziaływanie silnych bodźców zewnętrznych przy jednoczesnym zespoleniu z charakterem narodowym Katalończyków wygenerowało ogromny potencjał społeczny.

Zasadniczy podział autonomii ze względu na stosunki urzędowe i świadomość społeczną opiera się na *comarcas*²³. Obecnie jest ich 41 i mają szersze kompetencje niż jednostki pozostałych wspólnot²⁴. Ponadto przywrócono *veguerías*²⁵, czyli średniowieczne jednostki administracyjne najwyższego rzędu, które zastępują hiszpańskie prowincje (4 w Katalonii).

System władzy wspólnoty opiera się na Generalitat de Catalunya, a w ich skład wchodzi: Parlament de Catalunya (władza ustawodawcza), Presidència (kierujący rządem, pełniący funkcje reprezentacyjne i wykonawcze), Govern (władza wykonawcza) wraz z *departaments* (departamentami) i ich *consellers* (kierownikami) oraz Tribunal Superior de Justicia (władza sądownicza)²⁶.

Obowiązujący Statut Autonomiczny Katalonii wszedł w życie w 2006 r. i zapowiadał bardzo dużą niezależność wspólnoty od centrum. Jednak zgodnie z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego Hiszpanii z 10 czerwca 2010 r., który uznał część postanowień jako niekonstytucyjne: z 277 artykułów nakazano zmienić 14, 27 zaś kolejnych poddać reinterpretacji. Pomimo tego region posiada jedną z najszerzych autonomii spośród wszystkich hiszpańskich wspólnot autonomicznych i regionów w Europie.

Druga pod względem zaludnienia katalońska wspólnota autonomiczna licząca 7 512 982 mieszkańców (2014) boryka się z dużym napływem imigrantów (ponad 1 mln) o zróżnicowanym pochodzeniu²⁷. Z jednej strony tak bogata mozaika etniczna stwarza nowe możliwości rozwojowe, z drugiej zaś generuje problemy natury

²³ Comarca (region) oznacza średniowieczną jednostkę administracyjną.

²⁴ https://madrid.trade.gov.pl/pl/spain/article/detail,2191,Region_Katalonia_Cataluna.html [dostęp: 17.12.2014].

²⁵ Art. 2 pkt 3 Organic Act 6/2006 of the 19th July, on the Reform of the Statute of Autonomy of Catalonia.

²⁶ Zob. D. Głuszek-Szafraniec, *Charakterystyka wybranych mikronacjonalizmów*, [w:] *Ewolucja ustroju polityczno-terytorialnego Hiszpanii (1975-2010). Przykład Kraju Basków, Katalonii i Galicji*, red. Ł. Wojcieszek, D. Głuszek-Szafraniec, Bielsko-Biała 2011, s. 167-183.

²⁷ Por. https://madrid.trade.gov.pl/pl/spain/article/detail,2191,Region_Katalonia_Cataluna.html [dostęp: 17.12.2014].

społecznej, ekonomicznej, politycznej. Katalończycy niejako środkiem zaradczym widzą w powszechnym dostępie do edukacji.

Bogactwa naturalne ugruntowały gospodarkę regionu na pozycji jednej z najprężniej działających i najbogatszych w Europie. Pozwala to na rozwój m.in. przemysłu tekstylnego, chemicznego, samochodowego, farmaceutycznego, petrochemicznego, informatyczno-telekomunikacyjnego. Klimat zaś sprzyja rolnictwu śródziemnomorskiemu. Usługi stanowią 60% dochodów, m.in. w handlu, turystyce (głównie sportowa związana z klubem Futbol Club Barcelona), finansach, administracji publicznej.

Władze wspólnotowe prowadzą politykę pobudzania, wspierania i promowania systemów innowacyjności, a głównym celem jest budowa regionalnego systemu innowacji²⁸. Wspierają przedsięwzięcia związane z transferem badań i rozwoju, innowacjami i rozwojem technologii oraz związane z internacjonalizacją przedsiębiorstw pochodzących z Katalonii. Służyć ma temu stworzenie sieciowych infrastruktur naukowo-technologiczno-ekonomiczno-społecznych. Katalonia jest także znaczącym beneficjentem środków unijnych z przeznaczeniem na stymulację konkurencyjności, co w znaczący sposób wpływa na owocną współpracę środowiska biznesu, handlu i związków z centrami akademickimi i ośrodkami badawczymi poza uczelniami. Powyższe zabiegi mają służyć nakłonieniu inwestorów do alokacji kapitału w tym regionie. Ponad połowa zagranicznych firm inwestujących w Hiszpanii mieści się w Katalonii.

Hipercentrum intensywnego rozwoju gospodarczego oraz międzynarodowe centrum turystyczne stanowi Barcelona, gdzie mieszka 2/3 populacji regionu i skupia się większość kapitału inwestycyjnego. Pomimo że w pozostałych prowincjach autonomii istnieją lokalne centra usług, widoczna jest asymetria rozwoju.

Układ socjodemograficzny oraz kryzys gospodarczy, który od 2007 r. trapi rynek światowy, problemy natury politycznej na poziomie regionu oraz ponadnarodowym, przyczyniły się do wzrostu bezrobocia i spadku liczby inwestycji. Czynniki te stały się jednymi z symulatorów wzrostu niezadowolenia społecznego i tendencji secesjonistycznych.

²⁸ Por. http://www.pi.gov.pl/parp/chapter_86196.asp?soid=A671DBEF4C134E0FA9AF505112A1C808 [dostęp: 17.12.2014].

Czynniki sprzyjające oraz demobilizujące dążenia niepodległościowe Katalończyków

Komponent ekonomiczny

Kluczowe miejsce w kształtowaniu się tożsamości katalońskiej zajmuje stan gospodarki, co jest ekwiwalentne ze znaczeniem względów gospodarczych jako determinantów dążeń niepodległościowych. W Katalonii mieszka prawie 16% obywateli Hiszpanii, przy czym wytwarza ona 1/5 PKB państwa i stanowi 1/4 potencjału eksportowego²⁹. To najzamożniejszy region, z PKB na jednego mieszkańca wynoszącym w 2012 r. 27 430 euro, zatem wyższym niż średnia hiszpańska (22 700) i unijna (25 134)³⁰.

Gospodarka katalońska ewoluowała w kierunku wielopoziomowego zarządzania. Odznacza się dużym zrównoważeniem i adaptacyjnością, na co wpłynęło wstąpienie do UE³¹. Wraz z realokacją środków w ramach polityki spójności w latach 2007-2013, główny strumień pomocy skierowano do nowych państw członkowskich, co oznaczało redukcję środków dla Katalonii o 40%. Globalny kryzys ekonomiczny poważnie dotknął rynek kataloński i wymusił wdrażanie polityk oszczędnościowych. Znacznie wzrosło bezrobocie – w latach 2012-2014 przekroczyło 20%.

Nasilające się problemy gospodarcze usytuowały Katalonię na pozycji najbardziej zadłużonej wspólnoty autonomicznej Hiszpanii i zaostriżyły żądania zmian w polityce fiskalnej ze strony władz centralnych³². Rząd autonomiczny zmuszony do wielu cięć budżetowych, w 2012 r. zwrócił się do rządu centralnego o pożyczkę 5 mld euro z funduszu ratunkowego. Wspólnota znalazła się na granicy bankructwa, nie będąc w stanie samodzielnie zaciągać pożyczek. W wyniku spadku wiarygodności finansowej część inwestorów zamroziła lub zrezygnowała z ulokowania kapitału. Eskalację konfliktu przyniosło odrzucenie przez Madryt tzw. Paktu Fiskalnego, w ramach którego Katalonia mogłaby sama inkasować podatki, a następnie oddawać część z nich do wspólnego budżetu, zastępując scentralizowany pobór podatków.

Charakter relacji katalońsko-hiszpańskich określa jedna z koncepcji teoretycznych, w ramach których poszukiwane są wyjaśnienia i prognozy konfliktów etnicznych i narodowych – perspektywa teorii racjonalnego wyboru. Zakłada ona, że sprzeczność

²⁹ B. Niedziński, *Czy Katalonii oplaca się niepodległość? Oto najważniejsze pytania o przyszłość zbuntowanego regionu*, „Dziennik Gazeta Prawna”, 9.10.2014.

³⁰ Por. J.S. Mora, *Katalonia na drodze do niepodległości*, „Le Monde Diplomatique” 2013, nr 10/92.

³¹ Por. D. Guri, A. Castellanos, F. Badia, *Internacionalization and Innovation Policies in Catalonia*, Institut Europeu de la Mediterrània, listopad 2007, s. 14-16.

³² Por. http://politica.elpais.com/politica/2012/09/22/actualidad/1348343419_766089.html [dostęp: 21.12.2014].

interesów materialnych i walka o władzę są pierwotnymi, najważniejszymi impulsami konfliktów etnicznych czy narodowych³³. Postulaty wspólnoty kulturowej i obrony tożsamości etnicznej są *de facto* instrumentami, które politycy wykorzystują jako element spajający masy, legitymizujący przywództwo oraz środek służący ukrywaniu partykularnych interesów. Spór Katalonia–Hiszpania ma charakter konfliktu realistycznego, powstałego w wyniku domniemanego niespełnienia określonych potrzeb ze strony centrum. Niniejsze potrzeby postrzegane są przez Katalończyków jako niezbędne i oceniane jako korzystne dla regionu, a jednocześnie stanowią impuls do zwrócenia się przeciwko władzy ogólnopaństwowej w celu ich realizacji. Stąd nasuwa się wniosek, że niepodległość Katalonii może nie być sama w sobie celem, a hasła secesjonistyczne mają pełnić funkcję mechanizmu wywierania presji na rządzie centralnym, aby zrealizował katalońskie postulaty i poszerzył autonomię wspólnoty.

Eskalacja secesjonistycznych roszczeń Katalończyków w dobie zapaści gospodarczej wskazuje, że wybitnie sprzyjającą okolicznością budowy tożsamości katalońskiej jest ekonomia regionu. Roszczenia wobec rządu centralnego co do zmian w polityce fiskalnej państwa potwierdzają ambicje narodowe i państwowotwórcze. W Katalonii nacjonalizm przybiera postać „nacjonalizmu gospodarczego” i jest oparty przede wszystkim na realistycznej kalkulacji „zysków” i „strat” oraz na empirycznie weryfikowalnych danych³⁴. Przenikanie się ekonomicznych kalkulacji i emocji podyktowanych obroną regionalnej tożsamości sprawia ich wzajemne wypaczenie.

Katalonia to jedna z najważniejszych składowych monarchii hiszpańskiej, oba podmioty czerpią korzyści z istniejącego związku. Argumentacja Katalończyków, iż utrzymują pozostałe regiony, nie do końca znajduje odzwierciedlenie w rzeczywistości, gdyż istnieje wiele sposobów obliczania bilansów fiskalnych³⁵, a władze katalońskie propagują metodę oraz kryteria, które wykazują najwyższy deficyt. Niemniej jednak wpływy z podatków katalońskich do budżetu centralnego stanowią jedne z najwyższych³⁶. Pożądaną są zatem aktywne działania władz centralnych wobec wyeliminowania asymetrii międzyregionalnych i zapewnienie zrównoważonego rozwoju. Ponadto region jest znaczącym beneficjentem środków docelowych. Budżet państwowy to

³³ Inne stanowisko zajmuje S. Huntington. Zob.: S. Huntington, *Zderzenie cywilizacji*, Warszawa 2003.

³⁴ Przykładem pragmatyzmu i rozsądnej kalkulacji ekonomicznej Katalończyków była atmosfera towarzysząca Igrzyskom Olimpijskim w Barcelonie w 1992 r. Zob. J. Hargreaves, *Freedom For Catalonia? Catalan Nationalism, Spanish Identity and the Barcelona Olympic Games*, Cambridge 2000.

³⁵ Np. metoda przepływu monetarnego, metoda obciążenia – zysku, neutralizowane lub nie przez cykl ekonomiczny. Wyliczenia władz katalońskich nie uwzględniają np. katalońskiego udziału w funkcjonowaniu administracji centralnej, wojska, systemu opieki społecznej czy kosztów obsługi zadłużenia zagranicznego.

³⁶ Por. Ú. de Serrallonga, *El déficit fiscal de Cataluña con España*, Barcelona 2000.

gwarant obligacji katalońskich i przy hipotetycznej secesji autonomii Katalonia musiałaby przejąć część długu publicznego Hiszpanii, a to z kolei wraz z zadłużeniami regionalnymi i kosztami utrzymania państwa wygeneruje bilans długu publicznego na hiperpoziomie³⁷.

Na odłączeniu straci również Hiszpania, przede wszystkim pod względem ekonomicznym, ale także pozbywając się części potencjału społecznego. Ponadto istnieje duże prawdopodobieństwo, że Walencja i Baleary chciałyby przyłączyć się do państwa katalońskiego. Pobudziłyby to tendencje niepodległościowe w Hiszpanii (grożąc jej rozpadem) oraz w Europie. Tym samym zagrożona będzie idea zintegrowanej Europy, która po fragmentaryzacji stanie się zdecydowanie słabszym graczem na scenie ogólnoswiatowej. Trudno zatem liczyć na aprobatę roszczeń katalońskich ze strony środowiska międzynarodowego.

Aspekt historyczny i kulturowy

Katalonia od średniowiecza była najlepiej rozwiniętym terytorium Hiszpanii na płaszczyźnie ekonomicznej, cywilizacyjnej, a przede wszystkim kulturowej. Kwitło tu malarstwo, architektura, literatura czy filozofia. Narodziny tożsamości narodowej Katalończyków przypadają na okres wieków średnich, kiedy powstało częściowo niezależne księstwo, zaczął kształtować się język oraz kultura katalońska³⁸. Historia katalońska zasadza się na koncepcji narodu bez państwa i oscyluje wokół relacji hegemonistycznych zapędów monarchii hiszpańskiej wobec katalońskiej odrębności. Wzajemne antagonizmy pogłębiały się, gdyż Katalonia od wieków aspirowała do odgrywania decydującej roli w monarchii i jej reprezentowania w relacjach zewnętrznych. Tym, co podtrzymywało i nadal oddziałuje na poczucie tożsamości narodowej, jest przede wszystkim język, znaczenie religii powiązanej z symboliką i tradycją katalońską oraz ciągle „żywa” pamięć o czasach niepodległości, a także budowanie antagonistycznych relacji na bazie dychotomicznego podziału „my” (Katalończycy) – „oni” (pozostali Hiszpanie).

Wiek XIX i XX przyniósł odrodzenie kulturowe, a nacjonalizm przybrał charakter polityczny, stworzono odrębny system partii politycznych Katalonii oraz tzw. Mancomunitat. Widoczny był pragmatyzm w polityce, który ze względów bezpieczeństwa i możliwości rozwoju regionu nie pozwalał na radykalizację roszczeń. Sukcesem za czasów II Republiki Hiszpańskiej było uchwalenie statutu autonomicznego i przywrócenie Generalitat w ramach budowy Estado Integral. Wojna domowa i zwycięstwo

³⁷ Szacuje się, że będzie to ok. 120% PKB.

³⁸ Zob.: A. Antczak, *Kształtowanie się tożsamości narodowej wspólnot autonomicznych w Hiszpanii*, Warszawa 2008, s. 134-136.

gen. F. Franco zaowocowały represjami m.in. w dziedzinie polityki, języka, kultury i oświaty, w celu wyrugowania wszelkich przejawów odrębności, zgodnie z hasłem: *¡España una, grande y libre!* Po upadku reżimu frankistowskiego utworzono wspólną autonomiczną, przywrócono Generalitat i przyjęto w referendum statut autonomiczny (1979) nadający szerokie kompetencje władzom regionalnym.

W latach 60. fala imigrantów zalała region. Paradoksalnie idea „wymieszania ludności” mająca zniwelować różnice międzyregionalne przyczyniła się do trwałej konsolidacji ponad podziały ideologiczne i wzrost świadomości narodowej. Władze katalońskie (m.in. Jordi Pujol) optowały za budową tożsamości katalońskiej na bazie kultury i gospodarki, a następnie działań politycznych.

Katalończycy kładą duży nacisk na kultywowanie martyrologii narodowej i podtrzymywania poczucia zagrożenia dla kultury katalońskiej ze strony apodyktycznej Hiszpanii. Priorytetem stała się resuscytacja języka katalońskiego (*llengua catalana*) w szkolnictwie, biznesie i życiu codziennym, który zyskał status języka urzędowego. Ważnym pierwiastkiem tożsamości narodowej i spoiwem budującym tożsamość jest Kościół katolicki, który poprzez religię i bezpośredniość kontaktów z wiernymi nierozzerwalnie zespolił się z narodem i historią katalońską. Jedną ze spornych kwestii jest polityka językowa i kulturalna. Katalończycy zarzucają władzom centralnym, że te starają się zatrzeć ich odmienną kulturę. Odwieczną rywalizację katalońsko-hispańską przeniesiono nawet na arenę sportową na zasadzie współzawodnictwa klubów FC Barcelona i Real Madryt CF czy FC Barcelona i RCD Espanyol.

W regionie za Katalończyka uznaje się każdego, kto mieszka i pracuje we wspólnocie i chce taki stan podtrzymać oraz czuje się z nią związany. Występuje tu fenomen poczucia „podwójnej tożsamości”: wielu mieszkańców wspólnoty czuje się równocześnie Katalończykami, jak i Hiszpanami, czego wyrazem jest skład i kibice Reial Club Deportiu Espanyol de Barcelona. Sygnalizuje to, iż nacjonalizm nie ma tu charakteru wyłącznie etnicznego (tak jak w Kraju Basków), a raczej terytorialny czy obywatelski. Jest on bliski większości grup społecznych i ugrupowań politycznych w regionie. Ewoluuwał on w stronę bardziej radykalnego wraz z pojawieniem się kryzysu ekonomicznego.

Doświadczenia historyczne, długa tradycja, bogata kultura – w tym Katalończycy upatrują ogniwa scalającego ich w naród, mający prawo do utworzenia odrębnego państwa. Dodatkowo sytuację utrudnia instrumentalne traktowanie historii, z pominięciem szerszego kontekstu dziejowego czy tworzenie „nowych” elementów spajających w celu realizacji partykularnych interesów. Często do takich zabiegów uciekają się partie regionalne, które ożywiają i podsycają konflikt poprzez emocjonalne i wy-

biórcze traktowanie przeszłości oraz budowę wrogich postaw względem Hiszpanii jako totalitarnego centrum.

Czynniki prawno-polityczne

Bez wątpienia wzrost tendencji autonomistycznych w Katalonii należy łączyć z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego Hiszpanii z 2010 r., dotyczącym zmiany zapisów Statutu Autonomicznego Katalonii z 2006 r. Zgodnie z orzeczeniem zniesiono część artykułów w rzeczywistości podejmujących newralgiczne kwestie dla Katalończyków, tj. nadające prowincji tożsamość, a więc m.in. dotyczące języka katalońskiego, który nie uzyskał pierwszeństwa przed kastylijskim w oświacie i administracji, flagi, hymnu, prawa do organizowania referendum, poszerzenia autonomii fiskalnej czy możliwość stworzenia własnego wymiaru sprawiedliwości³⁹. Określenie Katalończyków jako osobnego narodu nie niesie za sobą skutków prawnych⁴⁰, gdyż zostało zawarte jedynie w Preambule statutu. Jednocześnie Trybunał Konstytucyjny podkreślił, że pojęcie *nació* (naród) jest inherentne dla narodu hiszpańskiego, stosowniejsze zaś określenie wobec Katalończyków stanowi *nacionalitat* (narodowość). W uzasadnieniu orzeczenia podkreślono, iż wdrożenie tak daleko idących zmian mogłoby zagrozić jedności państwa, gdyż statut nadawał rozległą autonomię regionu, porównywalną z niepodległym państwem. Konstytucja Hiszpanii wyraźnie wskazuje, iż istnieją granice „nierozzerwalności jedności Hiszpanii”⁴¹, w związku z tym proces autonomizacji nie może być z nią sprzeczny⁴². Katalończycy swoje niezadowolenie i dążenie do niepodległości uwidocznili m.in. w demonstracjach z 10 lipca 2010 r. pod hasłem „Jesteśmy narodem, to my decydujemy” („Som una nació. Nosaltres decidim”)⁴³ i z 11 września 2012 r. z motto „Katalonia – nowy kraj w Europie” („**Catalunya, nou estat d’Europa**”)⁴⁴.

Integralność terytorialna stanowi podstawowy element prawa międzynarodowego⁴⁵. Podobnie jest w przypadku prawa narodów do samostanowienia, które może zostać

³⁹ Por. <http://www.rp.pl/arttykul/506543.html> [dostęp: 19.12.2014].

⁴⁰ Por. <http://www.catalunya-polonia.com/page.php?id=65> [dostęp: 19.12.2014].

⁴¹ Por. Art. 2. Konstytucji Hiszpanii z dnia 27.12.1978 roku wraz z ostatnią zmianą z 27.08.1992 roku, <http://libr.sejm.gov.pl/tek01/txt/konst/hiszpania.html> [dostęp: 1.12.2015].

⁴² Por. A. López Tena, *Cataluña bajo España. La operación nacional en democracia*, Barcelona 2009, s. 85-92.

⁴³ Por. J.M. Vilajosana, *Principi democràtic i justificació constitucional del Dret de decidir*, „Revista d’Estudis Autònomic i Federals”, N. 19 (abril 2014), s. 178-210.

⁴⁴ Por. A. Baquero, C. Márquez Daniel, *Catalunya clama por la independencia*, „El Periódico”, martes, 11 de septiembre del 2012 (wersja elektroniczna: <http://www.elperiodico.com/es/noticias/diada-2012/manifestacion-diada-barcelona-2202293#> [dostęp: 1.12.2015]).

⁴⁵ W Deklaracji Zgromadzenia Ogólnego Narodów Zjednoczonych (uchwała z 9 listopada 1995 roku), stwierdza się, że żaden z wymienionych przez nią przepisów „nie może być interpretowany

zastosowane wyłącznie w określonych przypadkach, których Katalonia nie spełnia⁴⁶. Leży to w ścisłej korelacji z uznawalnością państwa przez pozostałe podmioty wspólnoty międzynarodowej oraz kwestie sukcesji. Hiszpania pozostałaby nadal członkiem organizacji, w strukturach których znajduje się obecnie, Katalonia zaś musiałaby rozpocząć negocjacje warunków swojego przystąpienia np. do ONZ czy NATO, aby zbudować system bezpieczeństwa dla nowego państwa.

Problemową kwestią byłoby członkostwo Katalonii jako samodzielnego państwa w UE, która opowiada się za integralnością terytorialną swoich członków. Komisja Europejska wielokrotnie podkreślała, że traktaty unijne nie mają zastosowania wobec regionów państw członkowskich, wyrażających wolę secesji. Zatem *ipso facto* państwo katalońskie znalazłoby się poza strukturami unijnymi⁴⁷, a w przypadku wyrażenia woli wstąpienia do tejże organizacji musiałoby rozpocząć proces akcesyjny, który ostatecznie mógłby zakończyć się brakiem zgody ze strony państw członkowskich (wymagana jest jednogłośna zgoda wszystkich państw członkowskich), np. chociażby samej Hiszpanii i innych państw zagrożonych secesjami. Znalezienie się Katalonii poza UE wiązałyby się z daleko idącymi konsekwencjami społecznymi⁴⁸, politycznymi, a przede wszystkim ekonomicznymi. W momencie znalezienia się nowego państwa poza ramami organizacyjnymi nastąpi proces oddzielenia się prawnego i instytucjonalnego, dotyczy to m.in.: rynku wewnętrznego, jednej waluty, EBC, unii bankowej, umów międzynarodowych, gdzie stronami są UE i państwa trzecie, wspólnych opłat celnych, unijnego systemu funduszy pomocowych itd. Zapewne doszłoby do delokalizacji przedsiębiorstw (zwłaszcza z kapitałem zagranicznym) i znaczącego odpływu kapitału. W dobie kryzysu rozwiązanie w postaci secesji byłoby obarczone dużą dozą ryzyka i brakiem racjonalności.

Decentralizacja niesymetryczna wygenerowała bogaty katalog prerogatyw w odniesieniu do wspólnot autonomicznych⁴⁹, które elity polityczne efektywnie wykorzystują z różną intencją, przyczyniając się – świadomie lub nie – do pogłębiania różnic politycznych i społecznych oscylujących wokół przyszłości regionu. Paradoksalnie,

w sposób zezwalający na działania sprzeczne z celami i zasadami Narodów Zjednoczonych, włącznie z suwerenną równością, integralnością terytorialną oraz polityczną niezależnych państw”.

⁴⁶ W przypadku: dawnych kolonii; ludów przyłączonych drogą podboju, obcej dominacji lub okupacji i ludów doświadczonych masowym i rażącym pogwałceniem praw człowieka.

⁴⁷ *Brussel-les reitera que una Catalunya independent quedaria fora de la UE*, „El Periódico”, dijous, 17 de setembre del 2015 (wersja elektroniczna : <http://www.elperiodico.cat/ca/noticias/politica/comissio-europea-catalunya-independent-fora-unio-europea-4515410> [dostęp: 1.12.2015]).

⁴⁸ Przeważająca większość Katalończyków jest zadowolona z członkostwa w UE i często określają oni wspólnotę „najbardziej europejskim regionem w Hiszpanii”, co pozwala wnioskować, że ta część elektoratu nie będzie przychylna secesji w przypadku wystąpienia Katalonii z UE.

⁴⁹ Zob. D. Conversi, *The Basques, the Catalans and Spain. Alternative Routes to Nationalist Mobilisation*, Londyn 2000, s. 141-221.

czynnikami integrującymi, jak i dezintegrującymi są partie na poziomie regionalnym⁵⁰. *Novum* nie jest to, że konflikt centrum–peryferia sankcjonuje byt partii nacjonalistycznych. W przypadku Katalonii, jak i wielu wspólnot, treści programowe głównych partii regionalnych są w zasadzie monotematyczne i oscylują wokół problematyki autonomii i suwerenności⁵¹.

Kompozycja katalońskiej sceny politycznej ma charakter bipolarny – głównymi aktorami są Konwergencja i Związek (UiC) oraz Socjalistyczna Partia Katalonii (PSC), aczkolwiek wybory parlamentarne wskazują, że system partyjny Katalonii ewaluuje ku wielopartyjności i zauważalne jest także poszerzenie się spektrum ideowo-programowego. Niemniej jednak obecność problemu autonomicznego oraz niepodległościowego warunkuje byt partii regionalny, co pozwala wnioskować, iż rozwiązanie powyższych kwestii osłabiłoby pozycję tych podmiotów, a nawet mogłoby dojść do ich naturalnego upadku. Katalońska Lewica Republikańska (ERC), która na fali niezadowolenia społecznego zyskuje poparcie⁵², reprezentuje dalece posunięte roszczenia niepodległościowe.

Pokłosiem eskalacji nastrojów secesjonistycznych było wydanie przez Parlament Katalonii rozporządzenia dotyczącego przeprowadzenia referendum, w którym mieszkańcy regionu zadecydowaliby o swojej przyszłości, oraz wygrana partii opowiadających się za niepodległością wspólnoty w wyborach do Parlamentu Katalonii z 25 listopada 2012 r. i przyspieszonych wyborach regionalnych z 27 września 2015 r. Wynik uzyskany przez partię Artura Masa w wyborach z 2012 r. zasygnalizował, że CiU nie przejmie w pojedynkę steru nad ruchem niepodległościowym, a także potwierdził niepowodzenie próby przeniesienia uwagi na kwestie tożsamościowe, aby zniwelować niezadowolenie z polityki oszczędności rządu CiU. Wzrost poparcia zanotowały formacje opowiadające się za niepodległością i radykalnie sprzeciwiające się oszczędnościom⁵³, co następnie zobrazowały wyniki wyborów i wygrana ERC w wyborach z 2015 r.

⁵⁰ Zob. *Regionalist Parties in Western Europe*, red. L. De Winter, H. Türsan, Londyn–Nowy Jork 2007, s. 204–207; *Non-state Wide Parties in Europe*, red. L. de Winter i in., Barcelona 1994, s. 16–17; D. Mikucka-Wójtowicz, *W okowach etniczności? Wybrane partie etnoregionalne w Serbii i Chorwacji (1990–2012)*, „Sprawy Narodowościowe” 2014, nr 45, s. 44; M. Myśliwiec, *Wolny Sojusz Europejski-ku redefinicji relacji centrum-peryferia*, [w:] *Unia Europejska jako współczesny aktor stosunków międzynarodowych*, red. J. Knopek, Toruń 2009, s. 72; W. Konarski, *Ruchy etnoregionalistyczne w Europie: przekształcone czy dysfunkcjonalne wyobrażenie europejskiej przyszłości?*, „Konteksty” 2009, nr 3(286), s. 72.

⁵¹ Zob. M. Myśliwiec, *Partie nacjonalistyczne u progu XXI wieku. Przykład Hiszpanii*, [w:] *Współczesne nacjonalizmy*, red. M. Jeziński, Toruń 2008.

⁵² Wielki zwycięzca wyborów regionalnych w 2015 r.

⁵³ Zob. <http://www.nowapolitologia.pl/marekg/blog/plan-masa-rozbija-sie-o-urny> [dostęp: 28.12.2014].

Koalicja CiU–ERC złożyła wniosek, zgodnie z którym 23 stycznia 2013 r. parlament kataloński uchwalił, że „naród Katalonii” ma „charakter suwerennego podmiotu politycznego i prawnego”. Ponadto powołał do życia Radę Doradczą do spraw Transformacji Narodowej, która w 2014 r. miała zorganizować referendum w sprawie samostanowienia oraz zająć się zbadaniem możliwości samodzielnej prosperity Katalonii jako suwerennego państwa. Konstytucja Hiszpanii z 1978 r. nie przewiduje możliwości secesji, a co więcej wyraźnie wskazuje, że wszelkie zmiany dotyczące integralności terytorialnej państwa i ustroju muszą uzyskać zgodę w drodze referendum o charakterze ogólnokrajowym, a nie regionalnym. W związku z tym decyzją Trybunału Konstytucyjnego referendum niepodległościowe oraz alternatywne konsultacje są niezgodne z prawem. Z drugiej zaś strony przeprowadzenie referendum ogólnokrajowego mogłoby doprowadzić do pogłębienia dysansu między Katalonią a pozostałymi wspólnotami, w większości przeciwnymi jej odłączeniu, lub pobudzić kolejne dążenia niepodległościowe regionów.

Katalońskie nastroje secesjonistyczne są podsycane przez zabiegi stosowane przez Szkocję w celu oderwania od Wielkiej Brytanii, gdzie zorganizowano referendum, które wygrali unioniści. Mimo sprzeciwu władz hiszpańskich plebiscyt niepodległościowy odbył się 9 listopada 2014 r. jako symboliczny „akt uczestnictwa obywatelskiego”, nie miał charakteru wiążącego. Ponad 80% głosujących opowiedziało się za niepodległością. Porażką dla organizatorów okazała się bardzo niska frekwencja, ok. 35% spośród 5 mln uprawnionych do głosowania⁵⁴.

Rezultaty plebiscytu wyborczego miały za zadanie przedstawić nastroje panujące w regionie, poprzeć, a nawet wzmocnić dążenia niepodległościowe, a przede wszystkim wyrzucić presję na rządzie centralnym. Pokazały, iż problem jest palący i wymaga szybkiego rozwiązania. Niemniej powszechna jest opinia, że wyniki nie odzwierciedlają prawdziwych oczekiwań Katalończyków, zważywszy na to, że do urn udali się w głównej mierze popierający niepodległość, a jest ich niemal tyle samo ilu przeciwników secesji.

Przeprowadzony w grudniu 2014 r. sondaż CEO⁵⁵ wskazuje, że ruch na rzecz niepodległości traci na popularności⁵⁶. Wcześniejsze badania sugerowały (od 2012 r.) przewagę aspiracji niepodległościowych. Może to oznaczać „zmęczenie” społeczeństwa napiętą sytuacją na linii Katalonia–Madryt, a także, co jest wysoce prawdopodobne,

⁵⁴ Dokładna frekwencja jest nieznaną (ok. 35%), gdyż organizatorzy nie mogli posługiwać się oficjalnym spisem wyborców. *Głosujący odpowiedzieli na pytania*: „Czy chce Pan/Pani, żeby Katalonia była państwem?” i „Czy chce Pan/Pani, żeby była niepodległa?”.

⁵⁵ Centre d’Estudis d’Opinió.

⁵⁶ <http://ceo.gencat.cat/ceop/AppJava/pages> [dostęp: 30.12.2014]; http://elpais.com/elpais/2014/12/19/media/1419007798_218610.html [dostęp: 30.12.2014].

pragmatyzm Katalończyków, który bierze górę nad racjami natury emocjonalnej czy tożsamościowej.

Konkluzje

Konstytucja Hiszpanii nadała autonomii terytorialnej miano dobra powszechnie dostępnego, a nie przywileju, jak to było dotychczas. Katalonia poszerzała swoje kompetencje i częściowo uniezależniała się od centrum na tyle, że stało się to podwaliną roszczeń secesjonistycznych.

Polityka jako proces dynamiczny, ewoluujący i generujący nowe struktury władzy na różnych poziomach organizacyjno-funkcjonalnych wskazuje, iż nasilenie się dążeń autonomicznych jest nieuniknione. Procesy globalizacyjne nadwątlily integralność państw. Słuszne wydaje się stwierdzenie, że państwa o charakterze narodowym są zbyt małe, aby rozwiązywać problemy lokalne, i jednocześnie zbyt duże, aby sprostać trudnościom lokalnym⁵⁷. Autonomia stanowi zatem złoty środek sprzyjający rozwiązywaniu konfliktów, ale również może stać się ich prowodyrem. Wyzwania cywilizacyjne wymuszają zazębianie się zależności między państwem, rynkiem a społeczeństwem obywatelskim. Eksponowanie lokalnych odrębności i polityka multikulturowości wywodzą się z konieczności integracji, współdecydowania, partnerstwa społecznego i respektowania różnic. Role i funkcje państwa muszą zatem ulec modyfikacji.

Interesy i sentymenty narodowe w dalszym ciągu warunkują potrzeby, motywacje i dążenia obywateli. W przypadku Katalończyków wydają się one wewnętrznie sprzeczne, przynajmniej z ekonomicznego punktu widzenia. Głównym postulatem rzeczników niepodległości regionu jest ekonomiczny bilans zysków i strat przynależności do monarchii, jednak paradoksalnie powinien być to czynnik przemawiający za pozostaniem w jej strukturach. Odwieczne antagonizmy między Katalonią i Hiszpanią jedynie potwierdzają tendencyjność konfliktu. Budowa państwa jedności w wielokulturowości implikuje do poszanowania różnic i pielęgnowania odmienności regionalnej dla wspólnego dobra – silnej monarchii.

Katalonia nigdy wcześniej w tak radykalny sposób nie domagała się niepodległości, jednak żądania te urosły na fali niezadowolenia i trudności ekonomicznych. Malejące poparcie dla secesji w ostatnich sondażach wskazuje na zderzenie idealistycznego wyobrażenia utworzenia państwa z realiami dzisiejszego świata, oznaczając brak możliwości jego realizacji. Z drugiej zaś strony może sugerować, że w rzeczywistości Katalończycy nie chcą niepodległości, a jedynie szafują tym hasłem w celu poszerze-

⁵⁷ Por. D. Bell, *Kulturowe sprzeczności kapitalizmu*, Warszawa 1998, s. 127.

nia autonomii i profitów ekonomicznych, gracze polityczni zaś podsycają konflikt, destabilizując sytuację polityczną państwa i realizując swoje partykularne interesy.

Powstanie nowego państwa w dobie tak dużych trudności ekonomicznych oraz wobec braku aprobaty ze strony większej części środowiska międzynarodowego i nie-spójności stanowiska samych Katalończyków okazałoby się nierentowne dla samych zainteresowanych. Należałoby także spodziewać się stanowczego sprzeciwu Hiszpanii i zaostrenia konfliktu między potencjalnymi sąsiadami.

Niepodległość Katalonii to przy obecnej koniunkturze gospodarczej mglisty projekt, który w najbliższej przyszłości nie ma racji bytu. Wydaje się, że sami Katalończycy nie w pełni do niego dojrżeli. Jest on jednak ważnym bodźcem sygnalizującym konieczność wprowadzenia zmian w państwie hiszpańskim oraz na nowo określenia relacji centrum–regiony.

¿CATALUÑA COMO UN ESTADO?
CONSIDERATIONS ABOUT THE SECESSION OF CATALONIA

S u m m a r y

This article takes the issue of a possible secession of catalonia into consideration. Its main objective is to identify factors that contribute to and hinder the aforementioned autonomous community from becoming independent. The implementation of this task is to isolate the specific features of the region and its people that affect the creation of the catalan national identity.

The analysis of the possibility of secession was based on three levels: economic, historical-cultural and legal-political. The construction of the balance of profit and loss will allow to adopt a forecast of potential solutions to the problem. The study used statistical data, studies in the literature and source documents.